

60
NL

FACTS

Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk

ISSN 1681-2158

Prognose van deskundigen over in opkomst zijnde lichamelijke risico's op het gebied van veiligheid en gezondheid op het werk

Waarom aandacht voor in opkomst zijnde risico's?

Onder invloed van nieuwe technologieën en wisselende economische, sociale en demografische omstandigheden is de werkomgeving voortdurend onderworpen aan veranderingen. Het agentschap heeft op basis van de communautaire strategie 2002-2006 ⁽¹⁾ een „waarnemingspost voor risico's" opgezet om „nieuwe en in opkomst zijnde risico's te beheersen". De waarnemingspost voor risico's heeft tot taak trends op het gebied van veiligheid en gezondheid op het werk in Europa vast te stellen en hierop te anticiperen, zodat middelen gericht kunnen worden ingezet en tijdig efficiëntere maatregelen kunnen worden getroffen.

Wat wordt bedoeld met in opkomst zijnde risico's?

Een „in opkomst zijnd risico" kan gedefinieerd worden als een risico dat **nieuw** is en **toeneemt**.

Nieuw betekent dat:

- het risico voorheen niet bestond; of
- een allang bestaand feit nu beschouwd wordt als een risico door een verandering in de maatschappelijke of openbare waarneming of nieuwe wetenschappelijke kennis.

Het risico **neemt toe** als:

- het aantal gevaren dat aan het risico ten grondslag ligt toeneemt; of
- de waarschijnlijke blootstelling aan het gevaar dat aan het risico ten grondslag ligt, toeneemt; of
- de uitwerking van het gevaar op de gezondheid van werknemers ernstiger wordt.

Hoe kunnen in opkomst zijnde risico's vastgesteld worden?

Tot de prognose is men gekomen aan de hand van een drievoudige Delphi-enquête. De Delphi-methode is gebaseerd op een terugkoppelingsproces waarin de resultaten van de vorige ronden ter evaluatie opnieuw worden voorgelegd aan de deskundigen. Voor het waarderen van de risico's werd een vijfpunten Likert-schaal gebruikt. Van de 137 deskundigen die werden uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête, stuurden er 66 afkomstig uit 14 Europese landen en de VS de ingevulde vragenlijst terug.

Wat zijn de belangrijkste in opkomst zijnde lichamelijke risico's voor veiligheid en gezondheid op het werk?

De vastgestelde risico's in de prognose weerspiegelen een toenemende bezorgdheid voor multifactoriële problemen.

■ Gebrek aan lichamelijke activiteit

Als oorzaken geldt het toenemende gebruik van beeldschermapparatuur en geautomatiseerde systemen, hetgeen langdurig zitten op de werkplek tot gevolg heeft. Ook dienstreizen worden veelal zittend doorgebracht. Uit literatuuronderzoek is gebleken dat lang zitten doorgaans verbonden is aan beroepen die zeer weinig lichamelijke activiteit vergen en waarbij zich in toenemende mate spier- en skeletaandoeningen voordoen; werkplekken waar lang staan gebruikelijk is, vormen echter ook een probleem. De uitwerkingen voor de gezondheid zijn spier- en skeletaandoeningen van de bovenste ledematen en de rug, spataderen en trombose van de dieper gelegen aderen, obesitas en bepaalde vormen van kanker.

■ Gelijktijdige blootstelling aan spier-/ skeletaandoeningen en psychosociale risicofactoren

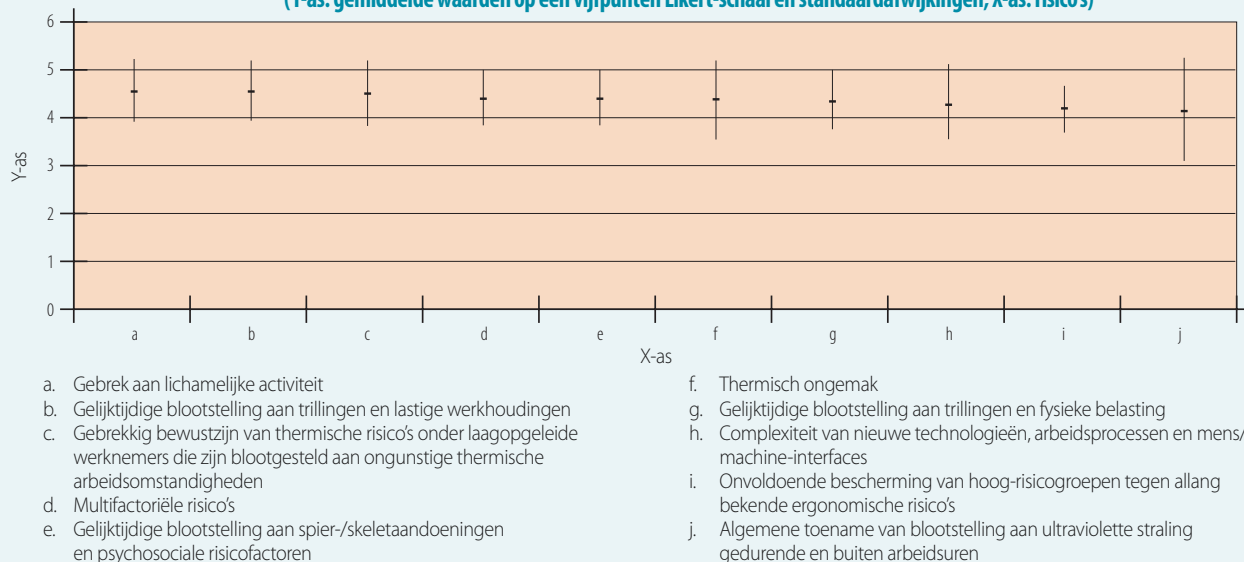
Zoals aangetoond blijken ongunstige psychosociale factoren de effecten van lichamelijke risicofactoren te versterken en dragen zij bij aan een hogere incidentie van spier- en skeletaandoeningen. De vakliteratuur onderstreept de rol van beeldschermapparatuur, callcenter-banen en de gezondheidssector. De eerder genoemde psychosociale factoren zijn te hoge of te lage functie-eisen, complexe taken, hoge tijdsdruk, weinig autonomie in het werk, geringe beslissingsbevoegdheid, onvoldoende ondersteuning van collega's, arbeidsonzekerheid en mobbing (o.a. pesten, agressie en geweld). Indien blootstelling aan spier- en skeletaandoeningen samenvalt met psychosociale risicofactoren, dan is de uitwerking ervan op de gezondheid van de werknemer veel ernstiger dan van één enkele risicofactor.

■ Complexiteit van nieuwe technologieën en mens/machine-interfaces

De materiële kenmerken van arbeidsplaatsen, zoals een slechte ergonomie van mens/machine-interfaces, verhogen de geestelijke en emotionele druk op werknemers en daardoor het optreden van menselijke fouten en het risico op ongevallen. „Intelligente" maar complexe mens/machine-interfaces vindt men in de luchtvaartindustrie, de gezondheidssector (computerondersteunde chirurgie), in zware vrachtauto's en graafmachines (bv. joysticks in de cabine) alsook bij complexe fabricageactiviteiten (cobots).

⁽¹⁾ „Zich aanpassen aan de veranderingen in werk en samenleving: een nieuwe communautaire gezondheids- en veiligheidsstrategie 2002-2006", COM(2002) 118 def.

Toptien van in opkomst zijnde lichamelijke risico's voor veiligheid en gezondheid op het werk, vastgesteld in de enquête
(Y-as: gemiddelde waarden op een vijfpunten Likert-schaal en standaardafwijkingen; X-as: risico's)

■ Multifactoriële risico's

De deskundigen benadrukken met name multifactoriële risico's. De vakliteratuur legt het accent op callcenters, die zich hebben vermenigvuldigd en tevens op nieuwe soorten banen die een meervoudige belasting met zich brengen: langdurig zitten, achtergrondgeluiden, niet goed passende hoofdtelefoons, slechte ergonomie, lage autonomie in het werk, hoge tijdsdruk, hoge geestelijke en emotionele belasting. Spier- en skeletaandoeningen, spataderen, neus- en keelaandoeningen, vermoeidheid, stress en burnout worden waargenomen onder werknemers in callcenters.

Groeiend aantal callcenter-banen in Duitsland
HVBG, Duitsland — Persfoto's

■ Onvoldoende bescherming van hoog-risicogroepen tegen allang bekende ergonomische risico's

Dit thema komt steeds terug in de prognose. Werknemers met een lage arbeidsstatus en slechte arbeidsomstandigheden, die tegenstrijdig genoeg minder cursussen mogen volgen en minder voordeel halen uit voorlichtingsmaatregelen, lopen met name risico's. Een voorbeeld vormen werknemers in de landbouw en de bouwsector met een geringe kennis van thermische risico's in verband met het werken in koude of warme omgevingen.

■ Thermische ongemakken

Benadrukt wordt een gebrek aan maatregelen tegen thermische ongemakken op industriële werkplekken, waar tot nu toe alleen maar het effect van thermische stress is onderzocht. De uitwerking van thermische ongemakken op de stress en het welzijn van werknemers wordt beschouwd als niet juist geëvalueerd. Thermische

ongemakken kunnen werknemers hinderen in hun functioneren en het respecteren van veiligheidsmaatregelen en aldus de waarschijnlijkheid van arbeidsongevallen doen toenemen.

■ Algemene toename van blootstelling aan ultraviolette straling

De ondervraagden erkennen met klem dat ultraviolette straling een in opkomst zijnde risico is. Aangezien blootstelling aan UV-straling cumulatief is, blijkt dat werknemers die er tijdens, maar ook buiten hun uren aan worden blootgesteld, op het werk gevoeliger zijn voor UV-straling. Er bestaat dus mogelijk een groeiende behoefte aan preventiemaatregelen op de werkplek.

■ Gelijktijdige blootstelling aan trillingen, lastige werkhoudingen en fysieke belasting

Hoewel trillingen voorheen beschouwd werden als een eerder „traditioneel” risico, wordt er sinds de Europese Richtlijn 2002/44/EG (?) meer aandacht aan besteed.

Verdere informatie

Prognoses van deskundigen over menselijke, sociale en organisatorische risico's, chemische risico's en biologische risico's zijn een aanvulling op de prognose over lichamelijke risico's en verschaffen een zo uitgebreid mogelijk beeld van de in opkomst zijnde risico's in de arbeidswereld.

Alle resultaten van de waarnemingspost voor risico's zijn beschikbaar op: <http://riskobservatory.osha.europa.eu>

Het rapport van het agentschap „Expert forecast on emerging physical risks related to occupational safety and health” is beschikbaar op: <http://osha.europa.eu/publications/reports/6805478>

Het werkdocument van het agentschap „Research on changing world of work” is beschikbaar op: <http://osha.europa.eu/publications/reports/205>

Het rapport van het agentschap „New trends in accident prevention due to the changing world of work” is beschikbaar op: <http://osha.europa.eu/reports/208>

De website van het agentschap verschaft links naar onderzoek op het gebied van de veranderende arbeidswereld: <http://osha.europa.eu/research/rtopics/change/>

(?) Richtlijn 2002/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 juni 2002 betreffende de minimumvoorschriften inzake gezondheid en veiligheid met betrekking tot de blootstelling van werknemers aan de risico's van fysieke agentia (trillingen) (PB L 177 van 6.7.2002).